

Regeringen, Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet En översyn av kontrollorganisation och finansieringen av kontroll i livsmedelskedjan för att förenkla för företag (SOU 2025:64)

Er beteckning: LI2025/01164

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Örebro län, nedan Länsstyrelsen, avstyrker utredningens förslag att centralisera livsmedelskontrollen till Livsmedelsverket samt att centralisera kontroll av foder och animaliska biprodukter (ABP) till Jordbruksverket.

Länsstyrelsen delar utredarens bedömning att arbetet att göra kontrollerna inom livsmedelskedjan verkningsfulla, effektiva, enhetliga och likvärdiga och samtidigt göra det enklare för företagen är viktigt och måste fortskrida men befarar att en centralisering försämrar möjligheten till detta. Det är angeläget att säkerställa likabehandling av livsmedelsaktörer och att öka förtroendet för kontrollsystemet.

Länsstyrelsen ser att en samlad aktör för kontrollerna inom livsmedelskedjan kan vara fördelaktigt på flera sätt. Flera av de förslag utredningen anger är positiva och välkomna initiativ och kan enligt Länsstyrelsens uppfattning genomföras utan att upprätta en ny kontrollorganisation. Nuvarande kontrollstruktur med en lokal offentlig kontroll ger förutsättningar för en god lokalkännedom och närhet till kontrollobjekten. Länsstyrelsen föreslår därför att i stället koncentrera fler arbetsuppgifter till länsstyrelserna som redan har regional närvaro och kännedom om företagarna i området. Med en ökad finansiering skulle kontrollfrekvensen inom livsmedelskedjan kunna öka ytterligare i nuvarande organisation och därutöver möjliggöra fler utbildningar i bemötande, likriktning, likabehandling och samsyn.

Som beredskapsmyndighet har Länsstyrelsen dessutom ett särskilt ansvar att hantera kriser, smittspridning och andra händelser som påverkar livsmedelskedjan. Att behålla kontrollerna på regional nivå säkerställer att denna kompetens, samordningsförmåga och lokala närvaro också kan utnyttjas i beredskaps- och krishanterings-sammanhang.

Sammanfattningsvis befarar Länsstyrelsen att utredningen ser alltför optimistiskt på förväntade vinster med en ny organisation och det saknas en väl beskriven målbild av hur kontrollsystemet kommer att se ut och hanteras om förslagen genomförs. Länsstyrelsen anser att det är bättre och mer resurseffektivt att utveckla och bygga vidare på befintliga strukturer och kompetens i stället för att skapa parallella, kostnadsdrivande organisationer.

Nedan följer Länsstyrelsens ställningstaganden och synpunkter på utredningens lämnade förslag.

19.1 Livsmedelsverket får ansvaret för livsmedelskontrollen

Länsstyrelsen avstyrker förslaget. Att centralisera livsmedelskontrollen till en statlig myndighet och bygga upp en ny struktur med regionala kontor riskerar att bli mycket kostsamt och ineffektivt.

Länsstyrelserna är idag en statlig aktör på regional nivå som har god kompetens inom hela livsmedelskedjan och där flera av kontrollerna inom livsmedelskedjan redan görs. Att i stället koncentrera fler arbetsuppgifter till länsstyrelserna, som har regional närvaro och kännedom om företagarna i området, vore ett rimligt förslag. Det skulle innebära att antal kontrollmyndigheter minskas från dagens cirka 270 till 23 kontrollmyndigheter.

Länsstyrelserna har en bred kompetens inom livsmedel, foder, djurskydd och smittskydd. Överflyttningen av arbetsuppgifter till länsstyrelserna bedöms vara en mindre åtgärd än att helt överlåta uppgifterna på Livsmedelsverket eller Jordbruksverket, som saknar den regionala närvaron och kännedom om företagarna i området. I och med länsstyrelsernas nuvarande tillsynsutövning har man redan kunskap om verksamheterna då flertalet redan ingår i länsstyrelsens kontrollverksamhet inom något område. Det skulle i praktiken innebära att flera företag skulle få färre kontrollmyndigheter än det

förslag som i dag ligger. Länsstyrelserna samverkar och samordnar sig redan på nationell nivå inom flera specifika nätverk för att öka samsynen och likrikta kontrollverksamheten över hela landet. Denna samverkan behöver fortsätta och kan utvecklas ytterligare tillsammans med de centrala myndigheterna.

Länsstyrelsen bedömer sammanfattningsvis att länsstyrelsernas förmåga att genomföra kontroller i livsmedelskedjan har avfärdats i utredningen utan tillräcklig analys. Länsstyrelsernas kontrollverksamhet har varit underfinansierad i många år och det saknas en analys i utredningen kring hur verksamheten i nuvarande strukturer skulle fungera om den var väl finansierad samt om livsmedelskontrollen i stället skulle koncentreras till Länsstyrelserna.

19.2 Jordbruksverket förslår kontrollera foder och animaliska biprodukter

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att kontroll av foder och animaliska biprodukter ska centraliseras till Jordbruksverket. En regional närvaro med kunskap om lokala förutsättningar möjliggör en snabb och flexibel tillsyn. Länsstyrelsen samordnar idag kontroller inom foder och livsmedelskontroll i primärproduktion och nyttjar därmed resurserna effektivt och förenklar för företagen genom färre kontrolltillfällen. Möjligheterna till samordning av kontrollområden inom myndigheterna minskar om förslaget genomförs. Länsstyrelsen bedömer att kontrollansvaret bör stanna hos länsstyrelserna.

19.3.1 Länsstyrelserna ska genom officiell veterinär kontrollera transport till slakt

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att djurskyddsförordningen kompletteras med en bestämmelse som anger att det är länsstyrelserna, genom officiell veterinär, som ska ansvara för djurskyddskontroll av transport till slakt.

Kontroll av djurtransporter är idag inte en veterinär arbetsuppgift på Länsstyrelsen. Beroende på kontrollverksamhetens omfattning, om kontrollen kan överlåtas till andra yrkesgrupper vid länsstyrelserna har detta olika effekter på länsstyrelserna. Den veterinära verksamheten på länsstyrelserna är redan ansträngd

genom att fler arbetsuppgifter och utökade uppdrag tillkommer utan ytterligare finansiering. Om detta nya uppdrag inte finansieras kommer andra viktiga kontrollområden inom livsmedelskedjan som kräver veterinär kompetens inte kunna utföras i samma utsträckning. Ett exempel är tillsyn av djurhälsopersonal vilket är av stor vikt för folkhälsan avseende antibiotikaanvändning. Bristen på veterinärer nationellt kan leda till problem att vid behov förstärka länsstyrelserna.

19.3.3 Länsstyrelserna ska kunna överföra uppgifter om kontroll av transport till slakt till Livsmedelsverket

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men förordar att Livsmedelsverkets ansvar ska omfatta kontroll av avlastning utan att behöva överlämnas. I annat fall bör administration kring överlämnande av kontroll vid slakterierna vara tydlig och nationellt synkroniserad. Det behöver klargöras om någon av aktörerna, överlämnande eller mottagande, kan neka överenskommelsen, och vad detta i så fall kan komma att innebära.

19.3.4 Livsmedelsverket föreslås kontrollera djurskydd i/på slakterier

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att Livsmedelsverket ska vara behörig kontrollmyndighet för att utöva offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet inom djurskyddsområdet i slakterier. Livsmedelsverket är redan närvarande i verksamheten och har därmed en god möjlighet att agera vid akuta situationer. Även avvikelser av systematisk karaktär är lättare att identifiera vid en tät närvaro. Länsstyrelsen betonar vikten av ett fungerande informationsutbyte mellan Livsmedelsverket och länsstyrelserna för att säkerställa att djurskyddet upprätthålls på ett likvärdigt och effektivt sätt över hela landet.

19.5 och 21.5 Övergångslösning av revision av livsmedels- och ABP-kontroll

Länsstyrelserna har gemensamt tidigare hemställt hos regeringen om ett tydligare mandat och tydliga riktlinjer för hur revisioner av kommunernas livsmedelskontroll ska finansieras. Om utredningens

förslag om förflyttning av kontrollansvar genomförs tillstyrker Länsstyrelsen att Livsmedelsverket tar över ansvaret för revision av kommunernas arbete som en övergångslösning innan den föreslagna organisationsförändringen träder i kraft. Den som utför revision behöver tillföras resurser för detta.

19.6 Förberedelser

Respektive kontrollmyndighet har i dag olika register och verksamhetssystem för att hantera uppgifter om de anläggningar som ingår i myndighetens kontrollansvar och för dokumentation av kontrollresultat. Om utredningens förslag genomförs kommer förberedelserna vara mycket omfattande och innebära utmaningar för Länsstyrelsen. Det kommer i stor utsträckning att påverka möjligheten att utföra kontroller i tillräcklig omfattning. En överlämning kommer att medföra en stor arbetsinsats i att ta fram beslut, ärenden under handläggning samt ärenden under överprövning och det kommer följaktligen innebära störningar i verksamheten. Vid en eventuell övergångsfas finns risk för dubbelarbete, otydligheter och fördröjningar och det kräver planering och tydliga vägledningar för att hantera detta.

20.1.4 Delning av information

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget oavsett om den föreslagna organisationsförändringen genomförs eftersom det redan idag finns behov av regleringar som möjliggör informationsdelning. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att ett effektivt informationsflöde mellan olika myndigheter är en förutsättning för en likvärdig, rättssäker och ändamålsenlig kontrollverksamhet inom hela livsmedelskedjan.

21 Överväganden finansiering

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att finansieringen av kontrollverksamheten på flera nivåer är otillräcklig. Utredningen innehåller inte någon analys av hur kontrollverksamheten skulle fungera inom den nuvarande organisationsstrukturen om finansieringen vore tillräcklig.

Timtaxorna som företagarna betalar varierar idag mellan olika delar av landet, vilket skapar bristande likvärdighet och enhetlighet i avgiftssystemet. Länsstyrelsen förordar att centrala myndigheter

föreskriver om taxornas nivå för avgiftsfinansierade kontrollområden för att skapa enhetlighet, liksom taxan för djurskyddskontrollen.

22 Råd, stöd, samverkan och dialog

Länsstyrelsen instämmer i att råd och stöd behöver anpassas till verksamheter ur ett helhetsperspektiv och att arbetet med råd och stöd behöver utvecklas och förbättras för att bli mer systematiskt och enhetligt över landet. Förslaget kan genomföras även om länsstyrelserna fortsatt är kontrollmyndighet för livsmedelskontrollen, foder och ABP-kontrollerna. Med tillräckliga resurser kan länsstyrelserna stärka dialogen, ge verksamheterna bättre förutsättningar att följa regelverken och bidra till en mer förebyggande och effektiv kontroll. Detta stärker både rättssäkerhet, likvärdighet och förtroende för kontrollsystemet.

Länsstyrelserna har redan lång erfarenhet av att arbeta nära lantbruksföretag, andra företag inom livsmedelskedjan samt branschorganisationer, exempelvis LRF regionalt. Dialogen ger förståelse för olika verksamheter och förenklar den offentliga kontrollen för såväl myndigheten som verksamheterna och behöver kontinuerligt fortgå och utvecklas. Det finns emellertid en utmaning i att balansera service, dvs. råd och stöd, och kontroll.

Behovet av samordning och samverkan gör sig gällande redan idag när en aktör blir uttagen för kontroll inom flera områden i livsmedelskedjan. Länsstyrelsen samordnar så många kontroller som möjligt för att effektivisera kontrollerna, minska klimatavtryck och minska belastningen på företagen både när det gäller tid och kostnad.

Om utredarens förslag om centralisering genomförs kräver förslaget med nya regler om samverkan och samordning att Länsstyrelsen förändrar interna strukturer och arbetssätt. Omfattningen är svårbedömd men det finns en risk att det kan bli tidskrävande och administrativt tungt och det är inte tydligt hur förslaget praktiskt ska genomföras.

23 Ytterligare satsningar på små företag

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om ytterligare satsningar på små företag. Allmänna förbättringar avseende

exempelvis likvärdighet i kontroller, bättre rådgivning och stöd samt kompetens hos kontrollmyndigheten bör kunna åstadkommas i nuvarande kontrollorganisation genom de centrala myndigheterna. Länsstyrelsen vill framhålla att en gemensam IT-plattform – en så kallad *en väg in* – där företagare kan anmäla sin verksamhet, skulle vara ett effektivt sätt att minska den administrativa bördan i stället för att anmäla sin verksamhet till flera olika myndigheter och IT-system. Det skulle även underlätta för myndigheterna genom ett effektivt informationsflöde och skapar en företagsvänlig kontrollorganisation inom livsmedelskedjan.

24 Förenklingar

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och vill samtidigt betona att förenklingsarbetet fortsätter att utvecklas nationellt. Förslagen kan genomföras även med den kontrollorganisation som Länsstyrelsen förordar och utredningens mål om effektivitet och enhetlighet kan därmed nås utan att bygga upp parallella kontrollstrukturer.

Länsstyrelsen vill även understryka vikten av att den administrativa bördan för företagen minskar, exempelvis med *en väg in*.

Länsstyrelsen instämmer i att en regelförenklingsfunktion vid Regeringskansliet vore bra för att hålla samman förenklingsarbetet. Det skulle möjliggöra att på ett strukturerat sätt ta emot och bereda förslag och initiativ som handlar om förenklingar. Det är i dagsläget är svårt att få en överblick vad som görs och av vem.

Övriga synpunkter

Länsstyrelsens krisberedskap

Länsstyrelsen har flera roller som är av vikt för livsmedelskedjan. Kontroller inom hela livsmedelskedjan, livsmedel, foder, smittskydd och djurskydd, är en samhällsviktig verksamhet som måste fungera under alla förhållanden.

Länsstyrelsens breda uppdrag inom beredskapsområdet innebär ett stort behov av att ha och bibehålla kompetens inom hela livsmedelskedjan, eftersom olika typer av samhällspåverkande händelser riskerar att påverka även livsmedelssektorn och livsmedelsförsörjningen. Vi behöver säkra en grundkompetens och grundbemanning så nära lantbrukare och produktionsgrenarna som

möjligt om och när krisen kommer. Där är kontakten med primärproduktionen högst väsentlig. Om kontroll av primärproduktion inom livsmedel och foder flyttas från länsstyrelserna riskerar kompetensen att försvagas. Det är negativt för arbetet med livsmedelsberedskap men även för det generella beredskapsarbetet. Det är av yttersta vikt att myndigheten inte dräneras på kompetens som den sedan förväntas ha vid kris eller höjd beredskap.

Även de uppdrag som länsstyrelserna har avseende djurskydd, jordbrukarstöd, regional utveckling, internationella program och förenkling för företagare riskerar att försvåras eller påverkas ofördelaktigt utan kompetens om olika produktionsgrenar inom primärproduktionen. En sammanhållen kontrollstruktur under länsstyrelserna är det mest ändamålsenliga sättet att säkra en robust, flexibel och uthållig kontroll inom livsmedelskedjan i fredstid, kris och krig.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tillförordnat länsråd Peder Eriksson med enhetschef Idamaria Lundström som föredragande. I den slutliga handläggningen har också tillförordnad avdelningschef Thomas Börjesson medverkat.